לומר שאף על פי שמקיימין אותן אין מקבלין

עליהם שכר ולא יוהתניא היה רבי מאיר

אומר מנין שאפילו עובד כוכבים ועוסק

בתורה שהוא ככהן גדול תלמוד לומר יאשר

יעשה אותם האדם וחי בהם כהנים לוים

וישראלים לא נאמר אלא האדם הא למדת

שאפילו עובד כוכבים ועוסק בתורה הרי

הוא ככהן גדול אלא לומר לך שאין מקבלין

עליהם שכר כמצווה ועושה אלא כמי שאינו

מצווה ועושה ידאמר ר' חנינא אגדול המצווה

ועושה יותר משאינו מצווה ועושה [אלא כך]

אומרים [העובדי כוכבים] לפני [הקב"ה]

רבש"ע ישראל שקיבלוה היכן קיימוה אמר

להם הקב"ה אני מעיד בהם שקיימו את

התורה [כולה] אומרים לפניו רבש"ע כלום

יש אב שמעיד על בנו דכתיב 2בני בכורי

ישראל אמר להם הקב"ה שמים וארץ יעידו

בהם שקיימו את התורה כולה אומרים לפניו

רבש"ע שמים וארץ נוגעין בעדותן שנאמ'

דאמר חזקיה) מאי דכתיב ⁵משמים השמעת

:סעיף ו

מוסף רש"י

. אלא האדם. ר"מ דלית ליה אתם קרויין אדם, ור"ש היא דדרש לה במסכת יבמות (סנהדרין וחם. יום הששי. מאי מעשה ברחשים, מלמד שהתנה כוי. השטי משמע הששי המיוחד במקום אחר, כדאמרינן בעלמת (חולין צב.) הירך המיומנת, אף כאן ויהי ערב ויהי בקר של גמר בראשים חלוי ביום הששי. נהוא ו' בסיון שנתנה בו תורה, מריבוי דה' דריש תורה, מריבוי דה' דריש ביה נמי הא (שבת פח.). ניה נתי המ ,... בתחלה. קודם שראל נעשה יראה. שמא לא יקבלוה יראה בשולם לתהו ובהו ויחזור העולם לתהו ובהו כדר"ל, ולבסוף. כשקבלוה (שם). ולא למחר **(לעתיל** (לקמן ד:) מיתה לעתיד לבה הם בה לקיים מצות אינו מועיל, דמי שטרח בערב שבת יאכל נשנת (ערובין כב.).

רבינו חננאל

ימנלן דלא קיימום דכתיב עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים וגו' ותני רב יוסף ראה שלא קיימו שבע מצות: תניא יה רבי מאיר אומר מנין שאפי׳ עובד כוכבים יים. ועוסק בתורה הרי הוא רעוסק בווורה הול הוא כישראל שנא' אשר יעשה אותם האדם וחי בהם כהנים לוים וישראלים לא כהנים לוים וישראלים לא
גאמר אלא אדם וכו'
עד יבאו מכם ויעידו
בישראל שקיימו את
בישראל בא מכוד ויעיד על אברהם שלא נחשד על עבודת כוכבים. לבן יעיד ביעקב שלא נחשד על הגזל. אשת פוטיפר תעיד ביוסף שלא נחשד על העבירה. דריוש יעיד בדניאל שלא נחשד על התפלה. נבוכדנצר יעיד בחנניה מישאל ועזריה שלא השתחוו לצלם. אליפו התימני ובלדד השוחי וצופר הנעמתי בן ברכאל ידו בישראל ואליהוא בן הבוזי יעידו שקיימו את שנאמר יתנו עידיהם ייצדקו אלו ישראל ישמעו י. ייאמרו אמת אלו עובדי כוכבים. אומרים רבש"ע

חוה לנו את החורה

בהנים ולוים וישראלים לא נאמר אלא האדם. משמע הכל ב א מיי פ"ל מהלי מ"ם הלי יג פמג עשון יב לעובדי כוכבים נמי קרון לדם ותימה דהל אמר בעלמל בעלמל ביי ביים פימן רמו (ב"מ דף קיד:) דאין קברי עובדי כוכבים מטמאין באהל משום דכתיב אדם כי ימות באהל אתם קרוים אדם דכתיב (יחוקאל לד) ואתן לאני לאן

מרעיתי אדם אתם אתם קרוים אדם ולא עובדי כוכבים קרויין אדם ואור"ת דיש לחלק בין אדם להאדם ולא קשיא מהא דכתיב גבי חירם (יחוקאל כח) ואתה (בן) אדם ולא אל ביד מחללך דאינו אומר כן לקרומו אדם בלשון חשיבות אלא לגנותו בלשון בזיון ושפלות והא דכתיב בקום עלינו אדם רוצה לומר אדם ולא מלך ומדריש גבי המן (מגילה יא.) א"נ ר"ל בקום עלינו אדום והא דכתיב מה יעשה לי אדם ר"ל אדם שהוא בזוי וא"ת הא אמר בפרק השולח (גיטין דף מז.) יש קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל לחפור בה שיחין ומערות שנאמר והארך נתן לבני אדם ואומר ר״ת דעובדי כוכבים נמי מיקרי בני אדם שרולה לומר בני אדם הראשון ובפרק שור שנגח ארבעה וחמשה (ב"ק דף לח.) הארכתי שאפילן עובד בובבים ועוםק בתורה. פיי נשבע מצות שלהם דאילו בשאר מלות אמרינן בסנהדרין פרק ד' מיתות (דף נט.) עובד אלילים העוסק בתורה חייב מיתה: הרי הוא בבהן גדול. להכי נקט כהן גדול משום דכתיב יקרה היא מפנינים ודרשינן (הוריות דף יג.) מכהן גדול הנכנס לפני ולפנים גבי ממזר ת״ח קודם לכהן גדול עם הארץ אבל עובד כוכבים העוסק בתורה הוא ככהן גדול: גדול המצווה ועושה. פי' מפני שהוא דואג תמיד לבטל יצרו ולקיים מלות בוראו: בוגעים בעדותן הן. וא"ת והרי ראיה גדולה שקיימו שהרי שמים וארך קיימים הם וי"ל דאין חוששין בזו הראיה דאין אב מעיד על בנו ועוד י"ל שהם קיימים ממה שקבלו כדאמר אם ישראל מקבלים: לום הששי. תימה למ״ד י בשבעה בחדש נתנו עשרת הדברות מאי יום הששי וי"ל דיומא קמא לא אמר להו מידי משום חולשא דאורחא א"נ היתה ראויה לינתן בששי אלא שהוסיף משה יום אחד מדעתו ש: שלא השתחוו לצלם. אומר ר״מ דצלם דנבוכדנצר לאו

עבודת כוכבים הוא אלא אנדרטי עשוי לכבוד המלך ובהכי ניחא דנקט גבי אברהם שלא עבד עבודת כוכבים ובחנניה מישאל ועזריה שלא השתחוו לצלם וניחא נמי הא דאמרינן בפרק אלו נערות (כמובות דף לג:) אלמלי נגדו לחנניה מישאל ועזריה פלחו לללמא ואילו היה עבודת כוכבים ממש חם ושלום כי מדאגת שום יסורין שבעולם לא היו משתחוים לצלם כר

אמרת אין הקדוש ברוך הוא בא במרוניא עם בריותיו משום דישראל נמי זימני חנינא בן תרדיון (לקמן יח.) ששמו ספוגין על לבו ליסרו ור"ע (ברכות 66:) שסרקו בשרו במסרקות פיות והיינו הא דפריך פרק מקום שנהגו (פסחים דף נג:) מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עלמן לחוך כבשן האש פירוש היה להם להשתחוות לללם כיון שלא היה עבודת כוכבים ממש ועוד ראיה מפ״ק דמגילה (דף יב.) מפני מה נחחייבו שונאיהם של ישראל כלייה מפני שהשתחוו לזלם וכו׳ הם לא עשו אלא לפנים ואם היתה עבודת כוכבים היה להם למסור עצמן על קידוש השם ולישנא דקרא נמי משמע הכי דכתיב לאלהיך לית אנן פלחין ולצלתך לית אנן סגדין משמע דמרי מילי הוו ©: יבא בדדר השוחי וצופר הנעמתי ואדיפו התימני. אורחא דמלמודא דבהרבה מקומות לא קפיד למנות כסדר ° וכן סגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו (כמונות דף יא.): הרום לעשותם ולא למחר לעשותם. °תימה אנשי יריחו שהיו כורכין את שמע ולא היו מפסיקין בהיום על לבבך (פסחים מ.) ולפיכך הקפידו עליהם חכמים דמשמע היום על לבבך ולא

למחר על לבבך ומה יש לחוש בזה כיון שכך הוא אמת כדמשמע הכא ויש לומר דהתם איכא למיטעי היום ממש וכן למחר ממש אבל היום לעשותם בקרא דבתשלום שכר כתיב (דברים ז) ומשלם לשונאיו ותשלום שכר הלדיקים הוא לעולם הבא:

לומר שאם מקיימין כו'. התרה זו לא טובתם היא אלא שאין מלווין לקיימן ואם יקיימו לא יקבלו שכר: אם לא בריתי יומם ולילה. אם לא בריתי שכתבתי שתהא נוהגת יומם ולילה והיינו תורה דכתיב (יהושע א) והגית בו יומס ולילה וכתיב (דברים כט) אלה דברי הברית:

> ה׳ דהששי יתירה וכתבה בקוף מעשה בראשית לדרשה זו והכי משמע ויהי ערב ויהי בקר יום הששי של ששה בסיון שעתידין ישראל לקבל התורה: השמעת דין. מתן תורה: בתחלה ירחה. שמא לא יקבלו ישראל התורה ותחזור הארץ לתוחו ובוחו: ולבסוף. כשקבלוה בנעשה ונשמע שקטה: נמרוד. השליך את אברהם אבינו באור כשדים על שלא קיבל עליו לעבוד עבודת כוכבים שנאסרה לבני נח ואברהם בן נח הוא שלא היה בשעת מתן תורה ועל שם כך נקרא אמרפל בכילד מעברין (עירובין נג.) שאמר והפיל אברהם בכבשן האש: שלא נחשד על הגול. דכתיבי מה מנאת מכל כלי ביתך אפי׳ סכין אפילו המנק אפילו מחט והחתן הדר בבית חמיו עשרים שנה כשיולא אינו נוטל עמו כלי קטן ובני נח נצטוו על הגזל ויעקב קיים: ביוסף שלה נחשד על העבירה. חשת איש נאסרה לבני נח דכתיב ודבק באשתו ולא באשת חבירו (סנהדרין דף נת.) ויוסף קיים: ואליהו בן הבא: בטרוניא. בעלילה: בראש גגו. רוב תשמישתן על הגגות שחין גגותיהן משופעין: מקדיר. [לשון

ואם שקטה למה יראה אלא בתחלה יראה נוקב כלומר] מנקבת בכח חום גדול ולבסוף שקטה אמר להם הקב"ה מכם יבאו כמו מקדרין בהרים דעירובין (דף ויעידו בהן בישראל שקיימו את התורה נח.) ענין נקב וחתך: בתקופת חמוז. שנוהגת ומושכת עד שלשה חדשים עד כולה יבא נמרוד ויעיד באברהם שלא עבד יום תקופת תשרי הויא תקופת תמוז: עבודת כוכבים יבא לבן ויעיד ביעקב שלא ננסקה אם מוסרוסימו. על ה׳ נחשד על הגזל תבא אשת פוטיפרע ותעיד ועל משיחו קאמר לע"ל כדכחיבים למה רגשו גוים ולאומים יהגו ריק כלומר ננתקה מלות סוכה שהטילו עלינו: שנאמר יתנו עידיהם ויצדקו אמרו לפניו רבש"ע תנה לנו מראש ונעשנה אמר להן הקב"ה שומים שבעולם מי שמרח בערב שבת יאכל בשבת מי שלא מרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת אלא אף על פי כן מצוה קלה יש לי וסוכה שמה לכו ועשו אותה ומי מצית אמרת הכי והא ייאמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב ״אשר אנכי מצוך ייהיום היום לעשותם ולא למחר לעשותם היום לעשותם ולא היום לימול שכר אלא שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו ואמאי קרי ליה מצוה קלה משום דלית ביה חסרון כים מיד כל אחד [ואחד] נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו והקדוש ברוך הוא מקדיר עליהם חמה בתקופתי תמוז וכל אחד ואחד מבעם בסוכתו ויוצא שנאמר זננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו מקדיר והא

 ל) ב"ק לח. סנהדרין נט.,
 ב"ק לח. [פו.] קדושין
 לח., ג) [ל"ל ואר"ש], ד) ולחמו ה. שבת פח. ע"שו. ה) [גי׳ ע"י ואמר חוקיה], ז) [ע" פח.], ז) [ע" תוספות ב"ב טו: ד"ה אליהו ונפירוש רש"י דהכא], ה) [לקמן ד: עירובין כב.], ט) ול"ל היום לעשותם היום לעשותם וכו'], י) [בס"ח: לעשותם וכו'], י) [בס"ח: כתקופת], כ) [בראשית לא], לון פט בן, מ) [תהלים בן, () [ע"ע תום' יבמות סח. ד"ה ואין ותום' סנהדרין נט. ד"ה אלא ותום' לדה ע: ד"ה מליין ותוס' מיר נד. ד"ה און, ס) [שבת פו:], ע) [כדאיתא בשבת פו.], פ) [ועי׳ מוספות כתובות לג: סד״ה אלמלי וחוס׳ פסחים נג: ד"ה מה],

תורה אור השלם

 וּשְׁמִרְתֶּם אֶת חֻקּתֵי
 וְאֶת מִשְׁפְּטֵי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתֶם הָאָדְם וְחֵי בָּהֶם אֵנִי

4. וַיִּרָא אֱלֹהִים אָת בְּל אֲשֶׁר עָשָׁה וְהַבָּה טוב מְאַד וְיְהִי עֶרֶב וְיְהִי בַּקֵר יום הַשְּׁשִׁי: בראשית א לא

5. משמים השמעת דין אָרֶץ יָרְאָה וְשְׁקְטְה: תהלים עו ט

6. כל הַגּוֹיִם נְקָבָּצוּ יַחְדְּו ב לאמים מי בהם לאמים ליאביהם ויאביהם ויאביהם לאמים ישעיהו מג ט אמים ישעיהו מג ט אֲבֶּנְת: ישעיהו מג ט 7. וְשְׁמֵּרְהָּ אֶת הַבּּנִצְּוְה וְאֶת הַחָּקִּים וְאֶת הַבִּּנִשְׁבָּטִים אֲשֶׁר אָנֹבִי מְצַוְּךְ הַיּוֹם לָצְשׁוֹתָם: דברים ז יא

נְנַתְּקָה אָת וְנֵשְׁלִיכָה מִמֶּנוּ עֲבֹתֵימוֹ:

גליון הש"ם תום' ד"ה יכא וכו' וכו סט ע"ב כמתנ" וכזמן שכל כשכת: ד"ה היום וכו' תימה אנשי יריחו. :עי׳ פסחים נו ע״ח

משים לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי (דאר"ש) בן לקיש סמאי ברכחל לא גרסינן דישראל הוה דכתיב יויהי ערב ויהי בקר יום הששי מלמד כדמפרשינן בבבא בתרא בהשותפין שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר (דף טו:): **בערב שבת.** בעולם הזה: היום לעשותם. בעולם הזה: ולא אם ישראל מקבלין את תורתי מומב ואם למהר. דאינו יכול לעשותם לעולם לאו אני אחזיר אתכם לתוהו ובוהו ◌ּ(והיינו

דין ארץ יראה ושקמה יאם יראה למה שקמה

ביוסף שלא נחשר על העבירה יבא נבוכר נצר ויעיד בחנניה מישאל ועזריה שלא השתחוו לצלם יבא דריוש ויעיד בדניאל שלא ביטל את התפלה יבא בלדד השוחי וצופר הגעמתי ואליפז התימגי "(ואליהו בן ברכאל הבוזי) ויעידו בהם בישראל שקיימו את כל התורה כולה